

LUX Examination Review

Handledning för korsvis utvärdering av examensarbeten

Till styrgruppen samt fakulteterna vid LiU/Umu

Slutrapportering av delprojekt inom LUX-projektet

Projektgruppen för LUX-projektet överlämnar härmed slutresultatet av det arbete som genomförts under tiden januari -september 2010 och som resulterat i en metod för korsvis utvärdering av självständiga arbeten (examensarbeten). Metoden är en anpassning av en existerande utvärderingsmetod utarbetad framför allt av Karl-Axel Nilsson här modifierad främst i syfte att skapa en något förenklad och mer lättadministrerad metod.

Den utvärderingsmetod som föreslås i den handledning som bifogas detta missiv har testats i ett pilotprojekt med totalt 8 utbildningsprogram från Umeå respektive Linköpings universitet

- Personalvetarprogrammet, UmU, samt PA-programmet, LiU.
- Teknisk fysik, UmU, samt Teknisk fysik och elektroteknik, LiU.
- Sjukgymnastprogrammet, UmU, samt Sjukgymnastprogrammet LiU.
- Specialpedagog/speciallärare, UmU, samt Specialpedagog/speciallärare, LiU.

Pilotprojektet visar att utvärderingarna kan genomföras med tämligen lite administrativt stöd och på relativt kort tid. Samtliga pilotutvärderingar genomfördes på planerad tid, två månader. De omdömen och rekommendationer som utvärderingarna resulterade i mottogs överlag mycket positivt av inblandade programledningar. Några mindre justeringar av metoden har därefter gjorts som resultat av pilotutvärderingarna.

Projektgruppen lämnar nu över sitt arbete till styrgruppen och fakulteterna vid de två lärosäten med en rekommendation om att börja använda och vidareutveckla utvärderingsmetoden.

Projektgruppen vill rikta ett stort tack till programledningarna för de utbildningsprogram samt de utvärderare som medverkade i pilotstudien.

Linköping och Umeå, 2010-10-29

Kurt-Allan Andersson, UmU
Andreas Bokerud, UmU
Nils Eriksson, UmU
Anders Fällström, UmU
Agneta Hult, UmU
Helena Klöfver, LiU

Ulf Nilsson, LiU
Staffan Uvell, UmU
Katrine Åhlström Riklund, UmU
Lena Öhman, LiU
Thomas Östholm, LiU

Handledning för korsvis utvärdering av examensarbeten

Version 2010-11-02

I denna rapport beskrivs en metod för kollegial utvärdering av examensarbeten. Utvärderingens olika moment finns illustrerade i Bilaga 4. Metoden har sitt ursprung i studier gjorda av Kjell Härnqvist (1999) och av Karl-Axel Nilsson (2009). Den senare har även legat till grund för en studie vid Högskolan i Kalmar (Margaretha Hagberg, 2009). Den anpassning av tidigare metoder som här beskrivs har gjorts inom ramen för ett samarbetsprojekt mellan Umeå universitet och Linköpings universitet.

Syfte och mål

Som framgår i bland annat Högskoleverkets (2009) förslag till nytt kvalitetsutvärderingssystem och Regeringens så kallade Kvalitetsproposition (2010) är de självständiga arbetena, det vill säga examensarbeten och uppsatser, en viktig indikator på en utbildnings kvalitet. Umeå universitet och Linköpings universitet har genomfört ett gemensamt projekt för att utveckla en metod för korsvis utvärdering av examensarbeten. Utvärderingarna har som syfte att framför allt

- Skapa samsyn kring vad som är centralt i bedömningen av examensarbeten samt att kalibrera kriterier och nivåer. I framtida examensarbeten kan därmed extra omsorg ägnas åt de delar av examensarbetsrapporten som bedöms vara extra viktiga i de kommande nationella utvärderingarna.
- Lära av varandras erfarenheter och ge konstruktiva förslag till förbättringar för att höja kvaliteten på examensarbetena, till exempel genom bättre processer eller genom att tidigare i utbildningen ge studenterna bättre förutsättningar att genomföra sina examensarbeten.

Målsättningen är främst att höja kvaliteten på utbildningarnas examensarbeten. Eftersom examensarbeten i varierande grad också är en indikator på utbildningens kvalitet syftar utvärderingarna också till att i förlängningen höja utbildningarnas kvalitet i de avseenden som avspeglas i examensarbetena. Utvärderingarna har även som mål att förbereda lärare och programledningar inför Högskoleverkets kommande nationella utvärderingar. Metoden har naturligtvis också som mål att utvärdera kvaliteten på de examensarbeten som görs inom en utbildning, men sådana omdömen måste göras med stor försiktighet då normalt endast ett mindre urval av de genomförda arbetena utvärderas. Slutsatser som rör samtliga examensarbeten är därmed vanskliga att dra – däremot visar de pilotstudier som gjorts att utvärderingarna ger värdefull information till programledningen. Det bör poängteras att utvärderingarna inte syftar till att ompröva redan gjord examination eller att göra omdömen om individuella arbeten. Det är helhetsintrycket på aggregerad nivå som är fokus för utvärderingarna.

En väsentlig förutsättning för att åstadkomma en metod som är användbar har varit att den inte ska vara alltför tungrodd eller kostsam. De som medverkar i en granskning måste huvudsakligen kunna arbeta självständigt när det passar den enskilde utan de komplikationer det innebär att organisera möten. Ambitionen är inte att granska arbetena i sin helhet utan att fokusera på vissa utvalda delar av examensarbetena.

Den metod som beskrivs är tänkt att kunna användas på alla examensgivande utbildningar på grund- och avancerad nivå som vilar på vetenskaplig grund. Anpassningar i bedömningsgrunderna kan dock behöva göras för specifika utbildningar. För närvarande är metoden inte anpassad för att användas på utbildningar som vilar på konstnärlig grund.

Utseende av bedömare

För varje utbildning som granskas utses tre (eller fler) bedömare. I pilotstudierna har bedömarna utsetts av partnerutbildningens programledning och bland partnerutbildningens lärare. Bedömarna är i samtliga fall sakkunniga inom kunskapsområdet. Andra sammansättningar eller tillvägagångssätt är naturligtvis möjliga, till exempel att ta hjälp av yrkesverksamma i de fall det finns en tydlig professionsanknytning. Det rekommenderas att den slutgiltiga sammansättningen av bedömargruppen fastställs av någon annan part än den egna programledningen, till exempel av fakultetsledningen.

Bedömarna som inte redan har stor vana av granskningar av det här slaget bör inför granskningarna genomgå en information/utbildning baserad på innehållet i detta dokument.

En av bedömarna bör utses till ordförande/sammankallande inför det avslutande sammanträdet och för färdigställande av slutprotokollet.

Urval av arbeten

Programledningen för berörd utbildning tar fram en numrerad bruttolista av de examensarbeten som ska ligga till grund för granskningen. I projektets pilotstudie ingick samtliga minst godkända examensarbeten under 2009 och i vissa fall även 2010. Andra kriterier kan naturligtvis användas; att till exempel välja de examensarbeten som ligger i trakten av godkänt ger kanske högre utväxling om syftet är att identifiera åtgärder för att säkerställa att de examensarbeten som godkänns håller godtagbar kvalitet.

Från bruttolistan görs ett slumpvis urval av minst 9 arbeten. Urvalet bör göras av någon annan än programledningen. Varje arbete bör granskas av minst två bedömare. Med 9 examensarbeten som läses av två granskare och totalt 3 granskare innebär det att varje bedömare granskar 6 arbeten. De 9 utvalda arbetena fördelas lämpligen bland bedömarna enligt följande princip

- Bedömare 1 granskar arbetena 1-6
- Bedömare 2 granskar arbetena 4-9
- Bedömare 3 granskar arbetena 1-3 och 7-9

Bedömarna kan om man så önskar byta arbeten sinsemellan efter den initiala fördelningen.

De arbeten som ska granskas anonymiseras av programledningen innan de görs tillgängliga för bedömarna. Utöver titelblad och sammanfattning/abstrakt där namn på författare/handledare/examinator tagits bort får bedömarna tillgång endast till innehållsförteckning och huvudtext inklusive eventuella bilagor.

Sammanfattning av förutsättningar

Vilken kvalitet som examensarbetena på en utbildning uppvisar beror i hög grad på vilka förutsättningar studenterna fått tidigare i sin utbildning att genomföra ett självständigt arbete. En viktig komponent för granskningen är därför en kortfattad redogörelse för var och hur studenterna

förberetts inför sitt examensarbete. Denna redogörelse görs av respektive programledning på den mall som finns i Bilaga 1. Mallen kompletteras med relevanta styrdokument och görs tillgänglig (lämpligen elektroniskt) för bedömarna inför deras granskning. Rubrikerna i mallen får ses som rekommendationer och kan anpassas för respektive utbildning.

Individuell granskning

De utvalda arbetena görs tillgängliga för bedömarna tillsammans med redovisningen i Bilaga 1. På sikt bör detta kunna ske elektroniskt men i pilotstudien distribuerades examensarbeten och övriga dokument i pappersform. Programledningen ansvarar för distributionen av arbetena och Bilaga 1 med tillhörande underbilagor.

Bedömarna granskar arbetena de fått sig tilldelade inklusive programledningens redogörelse för förutsättningarna. Bedömarna kan kommunicera med varandra om man så önskar men något krav på detta föreligger inte under granskningsprocessen. Det är inte tänkt att arbetena ska granskas i detalj i sin helhet utan fokus ska ligga på vissa delar – företrädesvis titel, abstrakt, introduktion, sammanfattning, referenser medan beskrivningen av själva arbetet kan granskas mer summariskt, till exempel genom slumpvisa nedslag. I genomsnitt bör en bedömare ägna maximalt 4 timmar åt granskningen av varje arbete.

Var och en av bedömarna gör en granskning av sina arbeten och redogör för sina slutsatser i den mall som finns i Bilaga 2. Denna redogörelse ska göras enbart på aggregerad nivå. Noteringar om enskilda arbeten är arbetsmaterial och ska inte göras i Bilaga 2. Den individuella granskningen är arbetsmaterial.

Bedömningssammanträde

När samtliga bedömare gjort sina individuella granskningar samlas gruppen till ett avslutande bedömningssammanträde. Ordföranden ansvarar för att mötet organiseras och leder själva sammanträdet. Tid för sammanträde bör bokas med god framförhållning. Vid sammanträdet medverkar förutom bedömarna även en representant för programledningen och en representant från berörd fakultet vid det lärosäte som utvärderas. De senare kan medverka genom telefon- eller videokonferens. Samtliga medverkande ska i förväg haft möjlighet att ta del av de individuella granskningarna (Bilaga 2). Sammanträdet beräknas ta 2-3 timmar i anspråk.

Sammanträdet dokumenteras i ett sammanträdesprotokoll (se Bilaga 3) där de samlade intrycken av de olika bedömningsgrunderna i Bilaga 2 sammanställs. Om bedömarnas åsikter går isär bör detta framgå av sammanträdesprotokollet. Protokollet ska också innehålla ett sammanfattande helhetsintryck och rekommendationer till berörd fakultets- och programledning; gärna utgående från den sammanställning av förutsättningar som programledningen gjort i Bilaga 1. De enskilda bedömarnas granskningsprotokoll bifogas inte protokollet. Protokollet kan med fördel innehålla sammanfattande omdömen med tillhörande motivering men bör inte innehålla några betyg.

Det slutgiltiga protokollet justeras av de medverkande bedömarna och representant för programledning respektive fakultet bevittnar att de tagit del av informationen. Protokollet distribueras därefter till program- och fakultetsledningen. Programledningen ansvarar för att berörda lärare och studenter inom programmet informeras om resultaten.

Kostnader

De pilotstudier som genomförts indikerar att lönekostnaden för en programutvärdering med 3 bedömare, 9 examensarbeten som vardera läses av 2 bedömare ligger på ca 80 kSEK. Beloppet inkluderar lönekostnader och lönebikostnader för bedömare och programledning men inte overheadkostnader. Varje bedömare antas då lägga ned ca 40 timmar (6x4 timmar för granskning, utbildning, medverkan i sammanträde och förberedelser/skrivande). Lönekostnaden för varje granskare hamnar då på ca 20 kSEK och även programledningens samlade insatser hamnar i samma härad. Större delen av programledningens arbete utgörs av fast kostnad medan bedömarnas kostnader är rörliga. Kostnaden per examensarbete hamnar med ovanstående förutsättningar på knappt 7 kSEK.

Källor

Hagberg, M., 2009. *Kvalitetssäkring av examensarbeten vid Högskolan i Kalmar. Pilotprojekt inom sjuksköterskeutbildningen 2009*. Högskolan i Kalmar.

Härnqvist, K., 1999. *En akademisk fråga - en ESO-rapport om ranking av C-opsatser*. Ds 1999:65.

Högskoleverket, 2009. *Kvalitetsutvärdering för lärande Högskoleverkets förslag till nya kvalitetsutvärderingar för högskoleutbildningar*. Rapport 2009:25 R.

Nilsson, K.-A., 2009. *Direkt kvalitetssäkring. Bedömning av utbildningens resultat och relevans. Lunds universitet*. Rapport nr 2009:255.

Utbildningsdepartementet, 2010. *Fokus på kunskap - kvalitet i den högre utbildningen*. Proposition 2009/10:139.

Bilaga 1: Mall för redovisning av förutsättningar

Mallen sammanställs av programansvariga och görs tillgänglig för bedömare inför deras granskningar av examensarbetena.

Beskriv kortfattat på vilket sätt studenterna förberetts inför sina examensarbeten. I vilka kurser görs det, på vilket sätt och hur sker examinationen? Redogör gärna för progression och bifoga gärna relevanta kursplaner (eller länkar till kursplaner). Rubrikerna nedan kan ses som exempel för ungefär vad som kan tas upp.

- 1. Hur förbereds studenterna att formulera tydliga, realistiska samt ämnes- och/eller yrkesrelevanta frågeställningar?**
- 2. Hur förbereds studenterna att identifiera relevant tidigare forskning och/eller utvecklingsarbete?**
- 3. Hur utvecklas studenternas förmåga att metodiskt och självständigt lösa problem?**
- 4. Hur förbereds studenterna att kommunicera skriftligt inklusive att citera och referera?**
- 5. Hur förbereds studenterna att muntligen försvara en ståndpunkt?**
- 6. Hur förbereds studenterna att granska, värdera och sammanfatta tidigare forskning samt egna och andras resultat/ståndpunkter?**
- 7. Vilka andra examens-/programspecifika moment av relevans förbereds studenterna inför?**
- 8. Vilka krav på handledningskompetens och handledningstid ställs inom utbildningen för examensarbeten? Vad är motsvarande krav/tid för examinator?**

Redovisningen bör åtföljas av

- Examensordningens krav för berörd examen
- Utbildningsplanen för berörd utbildning
- Kursplan eller studiehandledning för examensarbete
- Ev. bedömnings/betygskriterier för examensarbeten
- Ev. riktlinjer för genomförande av examensarbeten
- Kursplaner som illustrerar hur studenten förbereds inför sitt examensarbete
- Andra relevanta dokument

Bilaga 2: Mall för bedömning av examensarbeten

Följande mall grundar sig på, och är delvis identisk med, tidigare förslag utarbetade av Karl-Axel Nilsson (2009). Mallen är tänkt att ge en samlad bedömning av samtliga de examensarbeten som granskats av en enskild bedömare. Noteringar om enskilda arbeten är arbetsmaterial och ska inte dokumenteras här. Om inte mallen anpassats för den specifika utbildningen så bör bedömningsområdena nedan tolkas i ljuset av kraven i examensordningen och/eller utbildningsplanen för berörd examen.

Vart och ett av bedömningsområdena bör åtföljas av ett värderande omdöme med tillhörande motivering/förklaring. Om det finns examensarbeten som avviker från omdömet bör det också framgå i kommentaren.

1 Problemformulering

Studenterna arbetar med tydligt formulerade, avgränsade och realistiska problemställningar anpassade för examensarbeten på denna utbildningsnivå. Ämnesvalen är relevanta med avseende både på kunskapsområdet och på det framtida yrkeslivet.

2 Kunskapsbas

Studenterna förmår att identifiera viktiga tidigare arbeten inom det valda problemområdet och anknyter det egna arbetet till befintlig teori- och begreppsbyggnad. Källorna relateras till och värderas utifrån den egna problemställningen samt till egna slutsatser/resultat. Studenterna uppvisar medvetenhet om kunskapsområdets utveckling.

3 Genomförande

Studenterna visar en för utbildningsnivån teoretisk medvetenhet och använder sig av beprövade/vetenskapligt relevanta metoder. De beskriver systematiskt hur man kommer fram till slutsatser/resultat och förmår integrera kunskap förvärvade under studietiden. Framställningen av metod och förutsättningar är sådan att slutsatserna/resultaten kan kontrolleras.

4 Resultat och slutsatser

Studenterna drar adekvata slutsatser och/eller producerar relevanta resultat och granskar kritiskt deras relevans och begränsningar. Studenterna visar en teoretisk förståelse av sina slutsatser/resultat och visar en etisk medvetenhet samt analyserar resultatens samklang med samhällliga behov när så är relevant.

5 Kommunikativ precision

Studenterna förmår att i text kommunicera sitt examensarbete. Titel och sammanfattning beskriver på ett intresseväckande och informativt sätt vad examensarbetet handlar om. Rapportens disposition och rubriksättning är informativ. Språk liksom typografi är funktionell och korrekt utformad. Formalia, som citeringar och referenser, används på ett för kunskapsområdet adekvat sätt.

6 Eventuell programspecifik bedömningsgrund

Kan vid behov preciseras av de två programledningarna gemensamt.

Ort och datum

.....

Bedömare

Bilaga 3: Mall för sammanträdesprotokoll

Deltagare

Bedömare 1 (ordf)

Bedömare 2

Bedömare 3

Programrepresentant

Fakultetsrepresentant

1 Problemformulering

2 Kunskapsbas

3 Genomförande

4 Resultat och slutsatser

5 Kommunikativ precision

6 Eventuell programspecifik bedömningsgrund

7 Helhetsintryck och rekommendationer

Ort och datum

Underskrifter av samtliga bedömare

Undertecknade har medverkat i sammanträdet och tagit del av protokollet.

Underskrifter av programrepresentant och fakultetsrepresentant

Bilaga 4: Översikt av utvärderingsmodellen

